
In memoriam
– prof.dr.sc. Vlatko Cvrtila (1965.–2026.)

U ovom uvodniku, nažalost, nema mjesta za druge riječi osim sjećanja i hvale za prerano preminulog profesora Vlatka Cvrtilu, bivšeg izvršnog urednika i člana uredništva našeg časopisa. Vlatko Cvrtila bio je izvršni urednik *Političke misli* na samim počecima svoje karijere, od 1996. do 2000. godine, te član uredništva od 2013. do 2016. godine. Čitavu svoju karijeru, i nakon odlaska s Fakulteta političkih znanosti, bio je vezan uz časopis, uređujući ili objavljujući radove i sukreirajući društvenu zbilju u Hrvatskoj. U *Političkoj misli* objavio je devet znanstvenih radova u razdoblju od 1993. do 2009. godine. Svojim je radovima ukazivao na širi društveno-politički kontekst i otvarao ključne teme hrvatske znanosti u različitim fazama rađanja i razvoja hrvatske državnosti. Prvi objavljeni rad Vlatka Cvrtila (1993), “The Boundaries of the Republic of Croatia”, predstavlja rani znanstveni doprinos razumijevanju pitanja državnih granica u kontekstu raspada bivše Jugoslavije. Usto, pisanje na engleskom jeziku u to je vrijeme bilo rijetkost, ali i svojevrsno vizionarstvo s međunarodnim zagovaračkim potencijalom. Uočavanje problema i s njima povezanih izazova dok su se hrvatske granice tek definirale i potvrđivale, te inzistiranje na dosljednoj primjeni međunarodnog prava, nije se svodilo samo na analizu konkretnog slučaja Hrvatske, nego je i doprinosilo širem teorijskom razumijevanju načina na koji međunarodna zajednica normativno strukturira procese nastanka novih država. Njegov prikaz procesa međunarodnog priznanja Hrvatske, gdje se jasno pokazuje kako su pitanja razgraničenja bila ključna za legitimiranje državnosti, i danas je za nas *critica* iz nedavne prošlosti i podsjeća nas na zagovarački potencijal koji znanstvenici mogu imati. A Vlatko Cvrtila je i svojim karakterom pokazao da ima izrazit potencijal za zagovaranje, za mirotvorstvo i za pravicu.

U radu “Nacionalni interesi i nacionalna sigurnost” Cvrtila (1995) nastavlja istraživati politički kontekst u realnom vremenu te promišljati i graditi teorijski

okvir hrvatskog sustava znanosti. Taj rad predstavlja teorijski i konceptualni doprinos razvoju sigurnosnih studija u Hrvatskoj, osobito u ranim fazama konsolidacije države. Cvrtila nastoji jasno definirati i povezati pojmove nacionalnih interesa i nacionalne sigurnosti polazeći od pretpostavke da sigurnost nije samostalna kategorija. Time se sigurnost konceptualizira kao dinamičan i višedimenzionalan proces koji uključuje političke, vojne, gospodarske i društvene aspekte, a ne isključivo obrambenu komponentu. Posebna je vrijednost rada u tome što problematiku kojom se bavi kontekstualizira u ratne i poslijeratne okolnosti sredine 1990-ih, gdje prepoznaje sigurnost kao ključni element očuvanja suvereniteta i stabilnosti države, ali istodobno upozorava na nužnost dugoročnog, sustavnog i integriranog pristupa sigurnosti koji nadilazi isključivo vojnu dimenziju. Rad predstavlja pokušaj teorijske sistematizacije odnosa između nacionalnih interesa i sigurnosti u hrvatskoj politologiji i postavlja temelje za kasniji razvoj strateških promišljanja i sigurnosnih studija. Cvrtilina definicija sigurnosti našla je svoje mjesto i u sustavu vojnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj gdje je Vlatko imao nekoliko uloga, od predavača do sukreatora studijskih programa u različitim ciklusima i na različitim razinama vojne izobrazbe za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske.

Treća tema kojom se u *Političkoj misli* bavio bila je ideja, mogućnost i paradoks vječnog mira. U radu “Vječni mir i novi svjetski poredak” (1996) piše o odnosu između klasičnih normativnih ideja o trajnom miru i promjena u međunarodnom sustavu nakon kraja Hladnog rata. Polazeći od Kantova koncepta, Cvrtila razmatra u kojoj se mjeri takav ideal može primijeniti u suvremenim međunarodnim odnosima, obilježenima i dalje snažnom ulogom država, interesa i odnosa moći. U tom, ali i u radu objavljenom godinu poslije uokviruje postulate klasične geopolitike i njezina funkcioniranja u novim uvjetima samoprozvanog globaliziranog svijeta i sigurnosnog vakuuma devedesetih, pišući usporedno s najcitiranijim autorima toga vremena i uvodeći nedržavne aktere u računicu distribucije svjetske moći kroz transformaciju globalnog poretka. Cvrtila (1997) polazi od klasičnih teorijskih pristupa međunarodnim odnosima, osobito od realističke paradigme prema kojoj su države temeljni nositelji sigurnosti, ali istodobno ukazuje na promjene koje dovode u pitanje njihovu isključivu dominaciju, primjerice na jačanje međunarodnih organizacija, regionalnih integracija i različitih nedržavnih aktera. Taj znanstveni tris tema i disciplina – geopolitika, međunarodni odnosi i globalna sigurnost – ostaje ključan okvir i u drugoj fazi stvaralaštva profesora Cvrtila, kada se okreće konkretnijim i užim temama poput nacionalne sigurnosti neutralnih država (1999) i dekonstrukcije političkog poretka na primjeru pseudodržava (2000b) te potrebama i interesima Republike Hrvatske – geopolitičkom položaju (2000a) i euroatlantskim aspiracijama (2000c). Rad “Republika Hrvatska – ‘gateway’ prema Jugoistočnoj Europi” analizira geopolitički i geoekonomski položaj Hrvatske na temelju povezanosti različitih

regionalnih i funkcionalnih prostora. Cvrtila polazi od prostorne i prometne pozicije Hrvatske na sjecištu srednjoeuropskog, mediteranskog i jugoistočnoeuropskog područja te razmatra kako se ta pozicija može pretvoriti u politički i ekonomski resurs. U tom smislu naglašava da geografski položaj sam po sebi nije dovoljan, već da zahtijeva aktivnu državnu strategiju koja povezuje prometnu, gospodarsku i vanjskopolitičku dimenziju u više razina odnosno pravaca. Razumijevanje načina na koji se geopolitički položaj može operacionalizirati u konkretne razvojne i sigurnosne svrhe ključ je geopolitičkog promišljanja bez obzira na različite perspektive u disciplini. Još se u jednom navratu vraća časopisu, i to 2009. godine, kada je s doktorskom kandidatkinjom objavio zajednički rad o transformaciji terorizma i novim strategijama.

Karijera profesora Cvrtila bila je mnogo više od ovih redaka i znanstvenog doprinosa koji je ostavio u naslijeđe čitalačkoj publici. Bio je profesor, prodekan, dekan i rektor, savjetnik za reforme sigurnosnog sektora, predsjednik Vijeća za građanski nadzor sigurnosnih službi, savjetnik predsjednika RH za obranu, savjetnik predsjednice Vlade RH za nacionalnu sigurnost i obranu, član Vijeća za domovinsku sigurnost predsjednice RH, međunarodni ekspert i konzultant. Ipak, najvažnija funkcija oduvijek mu je bila profesorska. Iako to njemu nije bila funkcija. Njemu je podučavanje bilo sastavni dio karaktera. Njemu podučavanje nije bilo zanimanje, nego poziv. Nesebično dijeljenje i prenošenje znanja donijelo mu je titulu najomiljenijeg profesora među mnogim generacijama.

Brzina kojom se tragična vijest o njegovoj smrti proširila među alumnijima našeg fakulteta, količina i emotivnost objava vezanih uz sjećanja na Vlatka pokazuju da nije bio samo mentor, već i prijatelj jako velikom broju nas, bivših studenata. Naš Fakultet odiše prijateljskom atmosferom, a Vlatko je bio njezin sastavni dio, i dok je studirao, i dok je radio, i dok je s Fakultetom ostao povezan kao vanjski suradnik.

Naime, Vlatko je imao jednu rijetku pedagošku vještinu: znao je prepoznati koliko je nekomu potrebno pomoći da on zapravo uspije sam, pritom bez nametanja ili ikakvog preuzimanja zasluga. I zato je ta njegova vještina zapravo bila vrlina. Vrlina životnog mentorstva mnogima. Neke je usmjerio znanstveno, neke životno, neke pokojim savjetom, a neke tek usputnom šalom.

Svakome mentor i prijatelj u mjeri koja mu je potrebna. Bezuvjetno se brinuo o drugima i davao energiju u najširem spektru boja. Tračak te duge zauvijek će ostati iznad Fakulteta političkih znanosti i među koricama časopisa *Politička misao*.

prof.dr.sc. Marta Zorko
Zagreb, 22. travnja 2026. godine

- Cvrtila, V. (1993) “The Boundaries of the Republic of Croatia”, *Croatian Political Science Review*, 30 (2), str. 35-43.
- Cvrtila, V. (1995) “Nacionalni interesi i nacionalna sigurnost”, *Politička misao*, 32 (2), str. 62-69.
- Cvrtila, V. (1996) “Vječni mir i novi svjetski poredak”, *Politička misao*, 33 (1), str. 55-69.
- Cvrtila, V. (1997) “Države i međunarodna sigurnost”, *Politička misao*, 34 (3), str. 35-47.
- Cvrtila, V. (1999) “Nacionalna sigurnost neutralnih država – političke i geostrategijske odrednice”, *Politička misao*, 36 (4), str. 197-203.
- Cvrtila, V. (2000a) “Republika Hrvatska – ‘gateway’ prema jugoistočnoj Europi”, *Politička misao*, 37 (1), str. 161-172.
- Cvrtila, V. (2000b) “Dekonstrukcija geopolitičkog poretka na primjeru pseudodržava”, *Politička misao*, 37 (2), str. 85-88.
- Cvrtila, V. (2000c) “Republika Hrvatska u euroatlantskoj zajednici”, *Politička misao*, 37 (3), str. 167-170.
- Cvrtila, V. i Perešin, A. (2009) “The Transformation of Terrorism and New Strategies”, *Croatian Political Science Review*, 46 (5), str. 121-139.